

Kiss Dávid:

A környezeti nevelés projektlehetőségei

A földrajzoktatás megismerteti a tanulókat a szűkebb és tágabb környezet termé-szeti és társadalmi-gazdasági, valamint környezeti jellemzőivel, folyamataival, a környezetben való tájékozódást, eligazodást segítő alapvető eszközökkel és módszerekkel. Vizsgálódásának középpontjában a földrajztudomány, valamint a társföldtudományok (geológia, meteorológia, geofizika, planetológia) által feltárt természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok, jelenségek, azok kölcsönhatásai, illetve napjaink gazdasági, környezeti eseményei állnak, lokális, regionális és globális szinten egyaránt, különös tekintettel a fenntarthatóságra.¹

1. Nevelési célok a közoktatás pedagógiai gyakorlatában

Az iskolában folyó pedagógiai munka egyszerre nevelési és oktatási folyamat, azonban előbbiről a közvetítendő műveltségi anyag fontosságára helyezett hangsúly gyakran vonja el a figyelmet. A magyar közoktatás alapidokumentuma, a Nemzeti alaptanterv (a továbbiakban: *Nat*) határozza meg a műveltségi és fejlesztési területeket, melyek „áthatják a pedagógiai folyamat egészét, s így közös értékeket jelenítenek meg.”² A nevelési célok alapvetően az oktatás hagyományos értékei és a XXI. század eleji társadalmi igények kiszolgálását segítik elő. Ez azt jelenti, hogy az ezekhez a fejlesztési területekhez tartozó feladatoknak (az ismeretszerzés és a gyakoroltatás) egyszerre kell működniük az oktatás hagyományos struktúrájában és a modern iskola rendszerében is, alkalmazkodva a mai tanulók megváltozott igényeihez és ismeretszerzési mechanizmusaihoz. A *Nat* egyik központi fogalmaként meghatározható differenciálásnak (mely alatt ebben az esetben az egyes tanulókra vonatkozó egyedi sajátosságok figyelembevételét értem) a műveltségi területek mellett a nevelési célok megvalósításában is meg kell mutatkoznia. Az erkölcsi és a hazafias nevelésnek, az önismeretre és társas kultúrára vonatkozó nevelésnek, a testi és lelki egészségre nevelésnek, a

¹ Kerettanterv a gimnáziumok 9–12. évfolyama számára, Földrajz, 1.

² Nemzeti Alaptanterv. *Magyar Közlöny* 2012./ 6. szám, 10640.

pályaorientációnak, valamint a fenntarthatóságra, környezettudatosságra nevelésnek is alkalmazkodnia kell az egyes tanulók eltérő életpaszttalátához, személyiségéhez, családi és társas helyzetéhez, ezekre a tényezőkre a nevelés folyamatának építenie kell. A környezeti neveléshez a Nat fenntarthatóságra, környezettudatosságra vonatkozó fejlesztési területe tartozik, mely a következőképpen határozza meg az ezirányú nevelési célt:

A felnövekvő nemzedéknek ismernie és becsülnie kell az életformák gazdag változatosságát a természetben és a kultúrában. Meg kell tanulnia, hogy az erőforrásokat tudatosan, takarékosan és felelősségteljesen, megújulási képességükre tekintettel használja. Cél, hogy a természet és a környezet ismeretén és szeretetén alapuló környezetkímélő, értékvédő, a fenntarthatóság mellett elkötelezett magatartás váljék meghatározóvá a tanulók számára. Az intézménynek fel kell készítenie őket a környezettel kapcsolatos állampolgári kötelességek és jogok gyakorlására. Törekedni kell arra, hogy a tanulók megismerjék azokat a gazdasági és társadalmi folyamatokat, amelyek változásokat, válságokat idézhetnek elő, továbbá kapcsolódjanak be közvetlen és tágabb környezetük értékeinek, sokszínűségének megőrzésébe, gyarapításába.³

A földrajz tantárgy Kerettantervből idézett tárgyi célkitűzésének, valamint a fenntarthatóságra és környezettudatosságra vonatkozó nevelési cél tartalmának hasonlóságai folytán a mai magyar közoktatás tantárgyi rendszerében a környezeti nevelés szinte kizárólagosan (a biológia, a kémia és a fizika, valamint az általános iskolai természetismeret tárgyak mellett) a földrajz tantárgy hatáskörébe tartozik. Külön tanulmányt érdemelne a környezeti nevelés természettudományi tantárgyi koncentrációban történő feldolgozása, dolgozatomban a környezeti nevelés lehetőségeivel végig a földrajz tantárgy keretrendszerén belül foglalkozom. A földrajz tantárgy csökkentett óraszámú és a feldolgozandó tananyag nagysága folytán a környezeti neveléshez kapcsolódó ismeretszerzésben és a gyakorlati feladatok megoldásában a tanárok nem szorítkozhatnak pusztán a

³ Nemzeti alaptanterv 10643.

tanórai időkeretre; ha eleget kívánnak tenni a *Nat*-ban foglalt nevelési céloknak oly módon, hogy a Kerettantervben előírt konkrét témák tárgyalására fordítandó idő se csökkenjen, akkor kénytelenek tanórákon kívüli tevékenységek, munkaformák irányába elmozdítani a pedagógiai munkát.

A továbbiakban röviden áttekintem a környezeti nevelés jellegzetességeit, majd a környezeti neveléshez kapcsolódó feladatok elvégzésének konkrét tanórán kívüli lehetőségeit veszem számba, különös tekintettel a projektoktatásra. A dolgozat végére egy középiskolások számára készített saját földrajzi projekt leírását és elemzését helyezem, példát adva ezzel a projektoktatás hasznosságáról a tanórán kívüli csoportos ismeretfeldolgozásban és a nevelési célok aktív tanulói részvételre építő megvalósításában egyaránt.

2. A környezeti nevelésről

A környezeti nevelés – bár szemlélete kimondatlanul már ősidők óta része az ember környezethez fűződő viszonyának – önálló fogalomként csupán a múlt század második felében szilárdult meg. Az 1975-ben Belgrádban meghatározott és elfogadott definíciója az 1977-ben, Tbilisziben tartott konferencián nyerte el máig érvényes formáját:

A környezeti nevelés olyan folyamat, melynek célja, hogy a világ népessége környezettudatosan gondolkodjék, figyeljen oda a környezetre és minden azzal kapcsolatos problémára. Rendelkezzen az ehhez szükséges tudással, beállítódással, képességekkel, motivációval, valamint mind egyéni, mind közösségi téren eltökélten törekedjék a jelenlegi problémák megoldására és az újabbak megelőzésére.⁴

⁴ Victor A. (szerk.): *KN Szer-Tár – Műhelyszervezési kézikönyvek. A környezeti nevelés fogalma.* Magyar Környezeti Nevelési Egyesület, 1998.

A környezeti nevelés pedagógiai gyakorlatát a huszadik század folyamán leginkább az iskolán kívüli, szabadban folyó, közvetlen természeti tapasztalatokra épülő tanulás határozta meg. Korábban számos reformjellelű pedagógiában is megjelent a nevelés-oktatás iskolai környezeten kívülre való helyezésének igénye (ilyen például a felvilágosodás rousseau-i szemléletén alapuló Freinet-pedagógia is, az 1990-es években számos hazai közoktatási intézmény működött ennek szellemiségében). A Nat megjelenésével „megteremtődtek az intézményes környezeti nevelés törvényi garanciái. A műveltségi területek oktatásának közös követelményei lehetővé teszik, hogy e korszerű szemlélet áthassa az iskolai oktatás szinte valamennyi elemét. Témakörei minden követelményszinten megjelennek, mind a tananyag, mind a fejlesztési követelmények tartományában”,⁵ bár a hazai pedagógiai gyakorlatban egyelőre nincs jelen általános érvénnyel a tantárgyi koncentrációba ágyazott, módszeres, rendszeres környezeti nevelés. Ezáltal az erre irányuló tanári megmozdulások inkább alkalmi, eseti jellegűek (erdei iskola, környezetvédelmi nap, Föld napja, egészségnapok stb.), nem szerveződnek a nevelési-oktatási folyamat egészébe, márpedig a környezeti nevelés célja alapvetően éppen a minden műveltségi és fejlesztési területre kiterjedő, a nevelést minden életkori szakaszban átható jelleg elérése. Sok kutató hívta fel a figyelmet a művészeti tantárgyak fontosságára is a környezeti nevelésben.⁶ A természettudományos tárgyak az ismeretanyag közvetítésében, a művészeti tárgyak az érzékenyítésben kapnak nagyobb hangsúlyt.

A cél tehát egy szintetizáló jellegű, a tanítás-tanulás folyamatának minden területén megjelenő, a nevelés-oktatás fókuszában elhelyezkedő, a tanulók aktív részvételére építő, a környezetszemléletüket alapjaiban meghatározó környezeti nevelési gyakorlat kialakítása:

⁵ Kiss Ferenc – Zsiros Anita: *A környezeti neveléstől a globális nevelésig*. In: Kuknyó János (szerk.): *A környezeti nevelés*. Nyíregyháza, MPKKI, 2006. 6.

⁶ Kiss Ferenc – Zsiros Anita: *A környezeti neveléstől a globális nevelésig*... 6.

A környezetvédelmi tudatformálás célja a környezettudatos magatartás, a környezetért felelős életvitel elősegítése. Távobbb nézve ez a magatartás, értékrend, attitűd, érzelmi viszonyulások formálását és a környezetről, társadalomról kialakítható tudás bővítését célozza. Mindezek a törekvések a bioszféra – s benne az emberi társadalmak – megőrzésére, fenntartására irányulnak, a természetet, az épített és társadalmi környezetet, az embert tisztelő szokásrendszer érzelmi, értelmi, esztétikai és erkölcsi megalapozásával.⁷

A környezeti nevelés gyakorlatának bele kell illeszkednie a modern oktatási környezetbe, mely nem csak az IKT eszközök bevonását jelenti a nevelés céljának megvalósítása érdekében, hanem a modern pedagógiai eszköztár (munkaformák, módszerek) kiaknázását is. Dolgozatomban a továbbiakban egy, a mai iskolai munkában ritkán alkalmazott, ám az oktatási szakemberek és a gyakorló tanárok által kifejezetten hatékonynak tartott módszer, a projektmódszer leírásával, és a környezeti nevelésben való alkalmazásainak lehetőségeivel foglalkozom.

3. A projektmódszer és a környezeti nevelés

A környezeti nevelés fogalmának és oktatásbeli központi szerepének kialakulásához hasonlóan a projektoktatás meghatározása és szakmabeli térnyerése is múlt századi esemény. Először az amerikai oktatásban R. Richardson nyomán John Dewey és William Heard Kilpatrick alkalmazták a terminust általános pedagógiai értelemben. Európában jellemzően a különböző reformirányzatokban jelent meg és maradt az állandó pedagógiai gyakorlat része. A fogalom meghatározásához M. Nádasi Mária munkájából idézek:

A pedagógiai projektet eszerint értelmezhetjük úgy, mint valamely összetett, komplex téma önálló tanulói tevékenység általi feldolgozását. Mind a téma felvetése, mind a témával való foglalkozás a gyerekek valódi önállóságán alapul, a pedagógusok, szakértők szerepe ennek az önállóságnak

⁷ Havas Péter: *A környezeti neveléstől a fenntarthatóság pedagógiájáig*. <http://korlanc.ngo.hu/cikk8.htm> 12.

a segítése. Az egyes témák projektként való feldolgozása a mindenkori pedagógiai folyamatnak alárendelten egyedi jegyeket mutat.⁸

A projektoktatás középpontjában tehát egyértelműen a tanulói aktivitás, a tanulói kezdeményezés áll, a pedagógus szerepe a hagyományos oktatási modellek tanárszerepéhez képest módosul. A projektoktatás – ahogy az a fentebbi meghatározásból is kitűnik – alárendelődik a mindenkori pedagógiai folyamatnak. Az én értelmezésemben ez annyit tesz, hogy a projektmódszernek a mindenkori pedagógiai folyamatba illeszkedve, abba integrálva kell működnie, különben veszít hasznosságából. Az évek során különböző értelmezések kapcsolódtak a fogalomhoz. Nádasi tanulmányában rámutat arra, hogy a szakirodalomban – a „projektoktatás” túlzott és egyre többféle értelemben való használata miatt – megkülönböztetünk „projektoktatást” és „projektorientált oktatást”, ennek a különbségtételnek azonban munkám szempontjából csak kis részben van jelentősége, így ennek a két fogalomnak a különválasztására és részletes magyarázatára nem térek ki. A projektoktatás pontosabb megértéséhez – az előzőekben vázolt eltérő felfogások miatt – fontos itt is megemlíteni annak kritériumait, melyeket a korábban említett tanulmányban a következőképp foglal össze a szerző:

1. A kiindulópont a tanulók problémafelvető kérdése legyen, a tervezés közösen történjen.
2. A projekt megoldása a tevékenységen keresztül kapcsolódjon a valóságos helyzetekhez.
3. Adjon módot individualizált munkára.
4. Adjon módot csoport munkára.
5. Kidolgozása összefüggő, hosszabb időtartamra nyúljon el.

⁸ M. Nádasi Mária: *A projektoktatás elmélete és gyakorlata*. Tehetségkönyvtár, 2010. 9.

6. A cél az iskolán kívüli helyzet megismerésére vagy megváltoztatására vonatkozzon.
7. Interdiszciplinaritás jellemezze.
8. A pedagógusok és a tanulók egyenrangú, ám különböző kompetenciákkal rendelkező partnerekként dolgozzanak együtt.
9. A tanulók önállóan döntsenek, és legyenek felelősek saját döntéseikért.
10. A pedagógus vonuljon vissza stimuláló, szervező, tanácsadó funkcióba.
11. A tanulók közötti kapcsolatok erősek, kommunikatívak legyenek.⁹

A fenti pontokból és szakirodalmakból összeszedhető legfontosabb elemek a problémafelvető kezdeményezés, a közös tervezés és kivitelezés, a valósághoz kötődő téma és megoldás, a változatos munkaformákra nyíló lehetőség, összefüggő, hosszabb időtartam a kivitelezésre és a projekt lezárása szóbeli, írásbeli, vagy valamilyen tárgyi produktum elkészítésén és bemutatásán keresztül. A projektoktatás meglátásom szerint több szempontból is megfelelő formát tud biztosítani a környezeti nevelés célkitűzéseinek:

- A projektoktatás a tanulók aktív tevékenységére, kezdeményező, proaktív magatartására épít, ez pedig a környezettudatos magatartás sikeres kialakításának is elengedhetetlen feltétele: a diák akkor fog környezet-szemléletén hatékonyan változtatni, ha aktív résztvevője és alakítója saját magatartásának, nem környezeti-természeti ismeretek passzív befogadója.
- A projektoktatás valóság közeli problémák és témák mentén szerveződik, ebben is hasonló a környezeti neveléshez, mely akkor tudja megszólítani a diákokat, ha aktuális kérdéseket állít vizsgálódása középpontjába, olyan regionális és globális témákon keresztül közelít a tanulókhoz, melyek őket is foglalkoztatják, a mindennapi élet során találkoznak velük.

⁹ M. Nádasi Mária: *A projektoktatás elmélete és gyakorlata...* 11.

- A környezeti nevelésben is kell, hogy tükröződjön a projektoktatás interdiszciplináris jellege, ami a tantárgyi koncentrációban manifesztálódhat. A környezeti nevelés hatékonyságát elősegíti, ha a diákok egy adott problémát, krízist (például szárazság, vízhiány, éhezés, erdőirtások stb.) több szempontból, különböző tudományterületek szemszögéből vizsgálják. Így könnyebben átlátható, hogy nem pusztán elszigetelt (egy-egy tudományterületre korlátozódó, lokális) jelenségekről van szó, hanem általános problémáról.
- A projektoktatás az iskolán kívüli helyzet megismertetésére sarkall, hasonlóképpen a környezeti neveléshez, mely szintén az ember közvetlen és tágabb földrajzi környezetének fontosságára kívánja irányítani a diákok figyelmét.
- A projektoktatás a tanulói együttműködést és a kommunikációt helyezi előtérbe. A környezeti nevelésben is elengedhetetlen a kortárs kapcsolatok megerősítése és kiaknázása, különösen az idősebb korosztálynál. A felelős környezettudatos magatartás kialakítása és megerősítése pozitív társas példákon keresztül még hatékonyabban valósulhat meg.
- A projektoktatás kritériuma, hogy a projektmunka során a diákok önállóan döntsenek, vállaljanak felelősséget döntéseikért, illetve hogy a tanár a segítő, a facilitátor szerepére szorítkozzon. Előbbi követelmény nem csak az aktív tanulói tevékenység fenntartása miatt fontos, hanem az önálló, hatékony tanulás – ami egyébként egyike a Nat kulcskompetenciáinak – megalapozása miatt is. Utóbbi pedig tanárnak és diáknak egyaránt segít pozíciókat kijelölni a modern pedagógiai gyakorlatban.

A projektoktatás, földrajzoktatás és átvitt értelemben a környezeti nevelés kapcsolatáról a Földrajztanítás – válogatott módszertani fejezetek című kötetben olvashatunk. Teperics Károly tanulmányában (Makádi 2005-ös írását idézve) a projektoktatás alkalmazásáról a következő megállapításokat teszi:

A tanulók motiválásában, aktivitásának fenntartásában a képességek fejlesztésében betöltött szerepe megkérdőjelezhetetlen, de a nehezen átlátható földrajzi-környezeti összefüggések, belső kapcsolatok miatt a földrajzoktatásban történő kizárólagos alkalmazása nem célra vezető. A kínálkozó alkalmakkor (félévente, évente) történő felhasználása kiválóan alkalmas az ismeretek integrálására, iskolán kívüli világ megismerésére, kapcsolatok kialakítására, a demokratikus közélethez szükséges készségek elsajátítására.¹⁰

Az én meglátásom szerint sem veheti át teljes mértékben a projektoktatás a hagyományos oktatási munkaformák helyét a földrajzoktatásban, ahogy a környezeti nevelésben sem. Fontos ezeknek a nevelési céloknak a tanórai keretek között való fejlesztése. A tanulói projektek ezeket kiegészítő, a megszerzett tudást bővítő-integráló jelleggel vehetnek részt a tanítás-tanulás folyamatában.

Dolgozatom zárásaként egy, a földrajz tantárgy keretein belül tanítandó téma projektorientált módszerrel történő részleges feldolgozásának bemutatására teszek kísérletet.

Példa a földrajzoktatás és környezeti nevelés gyakorlatára: a „Túrászunk” projekt

Végzős magyartanár-földrajztanár szakos hallgatóként a 2017/18-as tanév őszi félévét (a külső tanítási gyakorlatot) a Gödöllői Református Líceumban töltöttem, ahol volt alkalmam kipróbálni a hagyományostól eltérő, újszerű munkaformákat és módszereket, többek között a projektoktatást is. Ennél a résznél utalnék vissza dolgozatom egy korábbi pontjára, a projektorientált oktatás és a projektoktatás megkülönböztetésére. A szakirodalomban az előbbi jelenti az olyan, szemléletükben a projektoktatás felé mutató tevékenységeket, melyek nem felelnek meg az összes korábban említett kritériumnak. Egyik legfontosabb különbségként a tanulói kezdeményezést és a témaválasztást emelik ki a kutatók. Az olyan projektet,

¹⁰ Teperics Károly – Sáriné Gál Erzsébet – Németh Gábor – Sütő László – Homoki Erika: *Földrajztanítás – válogatott módszertani fejezetek*. Debrecen, Egyetemi Kiadó, 2015. 72.

melynek témáját a tanár választja a diákok helyett, illetve diákok helyett a tanár felől indul a kezdeményezés a szakirodalom projektorientáltnak nevezi. Mivel a továbbiakban bemutatott projekt is ilyen, a terminológiai pontosság miatt fontosnak tartottam a két fogalom tisztázását.

A projekt előzményei

A földrajzi projekt kiindulópontja a Magyarország nagytájai anyagrésze, melynek tanítására a Kerettanterv szerint a 8. osztályban kerül sor. Én a projektet 9. osztályban indítottam (a tananyag átrendezése miatt ezen az évfolyamon került sor a téma tárgyalására). A projekt nagyban épített az előző órák anyagára, melyeket szintén én tartottam, így egységbe tudtam szervezni a tananyag feldolgozását. A projekt a Dunántúli-középhegység vidékeire korlátozódott, az előző órákon a Dunántúli-dombsággal, majd a középhegységgel foglalkoztunk, e tájak komplex földrajzi elemzését végeztük. Az utolsó tanórán ebben a tanítási egységben csoportmunkát terveztem és végeztettem a tanulókkal: a Dunántúli-középhegység hegyeinek (Bakony, Vértes, Gerecse, Pilis, Budai-hegység) turistatérképeit adtam 4-5 fős csoportoknak, a feladatuk pedig azok rövid áttanulmányozása után egy túra útvonalának és öt állomásának kijelölése volt a tájegységen. Ez a feladat már önmagában is szolgálja a környezeti nevelés célkitűzéseit: a turistatérkép által a vidékről megszerzett ismeretek valóság közeli tapasztalattá alakulnak, az ismeret gyakorlatban alkalmazhatóvá válik; a feladat ráirányítja a diákok figyelmét a tájegység térképen megjelölt értékeire; szabad lehetőséget biztosít a diákoknak, hogy maguk válasszák ki a nekik tetsző tájjeleket, melyeket képzelt útjuk során végigjárnak, ezáltal saját ízlésük szerint formálják a feladatot, aktív részesei lesznek a tanulási folyamatnak.

A projekt témája

Az előbb említett tanóra végén fel is vázoltam a diákoknak a projektet, mely szervesen épített erre a csoportmunkára, gyakorlatilag abból nőtt ki. A projekt célkitűzése az volt, hogy a diákok mélyüljenek el az órán kialakított csoportjukkal a megjelölt túra útvonalában, nézzenek utána az állomásoknak (milyen természeti,

A projekt értékelése

Bár a projekt nem felelt meg minden tekintetben a projektoktatás kritériumainak (eltérés lényegében csak a téma kitalálásának és a projektfeladat meghatározásának módjában volt), a diákok mégis nagy aktivitással, önállóan végezték a munkát, és az elkészített plakátokon is látszik, hogy komolyan vették a feladatot, elegendő mennyiségű időt szántak a megvalósításra. Ezért mondhatjuk, hogy – bár nem a diákok találták ki a projektet és kezdeményezték annak megvalósítását – megfelelő motivációval vettek részt az előre kijelölt projekt megvalósításában. A projekt sikeresnek bizonyult, és véleményem szerint a következő tényezők miatt számít hasznosnak a környezeti nevelés folyamatában:

A projekt a tanulók környezetére irányítja a figyelmet: a hazai tájegység alaposabb megismerését célozza, ezáltal a nemzeti identitásnak és a környezeti nevelésnek is táptalajt biztosít. A tanulóban felkelti/megerősíti a hazai természeti értékek iránti érzelmi kötődést, elősegíti a környezeti problémák megszüntetésére és a természet védelmére épülő környezettudatos magatartás kialakítását.

- A tanulók aktív részvételével a projekt a passzív befogadó állapotából a cselekvő, formáló emberi magatartás irányába mozdít el. Nem pusztán megismerteti a tanulókat a kiválasztott táj értékeivel, nemcsak ismeretet közöl, hanem arra motiválja őket, hogy megszerzett tudásukat gyakorlati példán keresztül hasznosítsák, ezáltal a projekt folytatására is sarkall, mely lehet akár egy hasonló plakát elkészítése más tájegységről, vagy a megtervezett túra végigjárása az osztállyal.
- A természeti, környezeti, kulturális értékek számbavétele egyaránt szolgálja a fenntarthatóságra, környezettudatos magatartás megteremtésére irányuló környezeti nevelés érdekeit és az esztétikai nevelést is.
- A túra állomásaival kapcsolatos információk gyűjtése, azok ismertetése kapcsán a projekt interdiszciplináris jellege kerül előtérbe. A természeti értékek a biológia, a történelmi, vallási emlékhelyek a történelem, a hit-tan, vagy akár a magyar nyelv és irodalom tantárgy bevonódását eredményezik, ezáltal tantárgyi koncentráció jön létre a földrajzzal, mely a megszerzett ismereteket integrálja, új összefüggésekbe helyezi.

- A projekt elvégzése utáni jutalom (5-ös osztályzat minden résztvevőnek), valamint a projektmunka kihelyezése a szaktanterembe a megbecsülés és a jól végzett munka érzésével párosul, mely pozitív megerősítésül szolgál a tanulóknak, kimaradó társaikban pedig felkeltheti a projekt iránti érdeklődést.

Mint azt az egyik pontban említettem, a projektnek számos folytatása képzelhető el. A legjobban sikerült túrákat osztálykirándulás vagy tanulmányi kirándulás keretében végig lehet járni, ezáltal a korábban a témában megszerzett elméleti tudás, valamint annak gyakorlati bemutatása egy közvetlen érzékszervi dimenzióval egészül ki, ami nagyban hozzájárul a tananyag szerves beépüléséhez a diákok már meglévő tudásába. A földrajztanítás egészét végigkísérhetik hasonló projektek, más hazai nagytájak, de akár környező és távoli országok bemutatásával. Módszertanilag színesíthető, változatossá tehető, ha plakát helyett fotóalbumot, rövid videót készítettünk a diákokkal, vagy arra buzdítjuk őket, hogy kreatív, sajátos módokon mutassák be az adott tájat. A variációk szinte korlátlanok, a tanári és főképp a tanulói kreativitáson múlik, hogy milyen tartalommal tölthető meg egy-egy ilyen projekt.

Dolgozatom csak egy gyakorlatban alkalmazható opciót kívánt felvillantani a projektoktatás és a környezeti nevelés lehetőségeinek közös kiaknázására.

Rengei Máté: Hold